

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MIHALA BOBEKA [MICHAL BOBEK]
SECINĀJUMI,
sniegti 2019. gada 30. aprīlī¹

Lieta C-556/17

Alekszij Torubarov
pret
Bevāndorlāsi és Menekültügyi Hivatal

(Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Pēčas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) lūgums
sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Robežkontrolē, patvēruma un imigrācija – Kopējās procedūras starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai – Administratīvo lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikumu pārskatīšana tiesā – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību – Valsts tiesas kompetence, kas aprobežojas ar tiesībām atcelt

I. Ievads

1. Galda teniss (vai atbilstoši preču zīmei – “pingpongs”) ir populārs sports, kura izcelsme, šķiet, meklējama 19. gadsimtā vai 20. gadsimta sākumā Anglijā. “[Spēles] mērķis ir trāpīt pa bumbu, lai tā pārklūst tiklām un atsitas pretinieka galda pusē tā, ka pretinieks nevar to aizsniegt vai pareizi atsist”. Šai pamata definīcijai *Encyclopædia Britannica* ir pievienojusi intriģējošu vēstures faktu, – pirmie pasaules čempioni ir norisinājušies Londonā 1926. gadā, un no tā brīža līdz 1939. gadam spēlētāji dominēja spēlētāji no centrālās Eiropas, vīriešu komandu sacensībās deviņas reizes uzvarot Ungārijai un divreiz – Čehoslovākijai².

2. Diemžēl pastāv cits šīs spēles paveids, kas parasti nav tik patīkams. Čehijas tiesas slengā, bet, iespējams, ne tikai tajā, “tiesas” vai “procesuāls pingpongs” attiecas uz nevēlamu situāciju, kurā lieta tiesas struktūras ietvaros atkārtoti tiek pārsūtīta no vienas tiesas uz otru vai – administratīvās tiesvedības kontekstā – ceļo starp tiesām un administratīvajām iestādēm.

3. Šī lieta un jautājumi, kas tajā paveras, var pamatot hipotēzi, ka spēles popularitāte Centrāleiropā, diemžēl tās pēdējā minētajā tiesu paveidā, vēl nav aplūkota vienīgi vēstures grāmatās un enciklopēdijās.

4. 2015. gadā Ungārijas likumdevējs izmainīja tiesu kompetenci, kas tām bija piešķirta, izskatot administratīvos lēmumus patvēruma jautājumos, no iespējas tieši *grozīt* lēmumu uz pilnvarām lēmumu tikai *atcelt* un pārsūtīt. Rezultātā valsts tiesas, konstatēdamas, ka lēmumi ir prettiesiski, nevar tos aizstāt. Tās var vienīgi atcelt lēmumu un nodot lietu atpakaļ administratīvajai iestādei jauna lēmuma pieņemšanai.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² Šķirkļis “Galda teniss”, *Britannica Academic, Encyclopædia Britannica*, 2018. gada 21. augusts, <https://academic.oup.com/levels/collegiate/article/table-tennis/70842> (pēdējais skatījums 2019. gada 15. janvārī).

5. A. *Torubarov* (turpmāk tekstā – “pieteikuma iesniedzējs”) starptautiskās aizsardzības pieteikumu Ungārijā iesniedza 2013. gadā. Viņa pieteikumu administratīvā iestāde noraidīja divreiz. Abus šos nelabvēlīgos lēmumus dažādu iemeslu dēļ iesniedzējtiesa atcēla. Pēc tam administratīvā iestāde, acīmredzami neievērodama tiesas nostādnes, ko iesniedzējtiesa bija sniegusi otrajā spriedumā, ar kuru tika atcelts otrais administratīvais lēmums, šo pieteikumu noraidīja trešo reizi.

6. Iesniedzējtiesa tagad par jautājumu lemj trešo reizi. Saskaņoties ar administratīvās iestādes nevēlēšanos pildīt tiesas nolēmumu, šī tiesa vēlas pārliecināties, vai pilnvaras grozīt strīdus administratīvo lēmumu tā var atvasināt no ES tiesību aktiem, it īpaši no Direktīvas 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (turpmāk tekstā – “Direktīva 2013/32”)³, ievērojot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. pantu.

7. Jā, var.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

8. Direktīvas 2013/32 46. panta 1. punkta a) apakšpunktā un 3. punktā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā saistībā ar:

a) pieņemto lēmumu par to starptautiskās aizsardzības pieteikumu, tostarp lēmumu:

i) uzskatīt pieteikumu par nepamatotu attiecībā uz bēgļa un/vai alternatīvās aizsardzības statusu;

[..]

3. Lai izpildītu 1. punkta prasības, dalībvalstis nodrošina, ka ar efektīvu tiesisko aizsardzību ir nodrošināta faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīga un *ex nunc* pārbaude, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaude par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES⁴, vismaz attiecībā uz pārsūdzības procedūrām pirmās instances tiesā.”

9. Direktīvas 2013/32 52. pantā ir ietverti šādi pārejas noteikumi:

“Dalībvalstis piemēro normatīvos un administratīvos aktus, kas minēti 51. panta 1. punktā, starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti, un procedūrām par starptautiskās aizsardzības atņemšanu, kas uzsāktas pēc 2015. gada 20. jūlija vai agrākā datumā. Pieteikumus, kas iesniegti pirms 2015. gada 20. jūlija, un procedūras par bēgļa statusa atņemšanu, kas uzsāktas pirms minētā datuma, reglamentē normatīvie un administratīvie akti, kas pieņemti saskaņā ar Direktīvu 2005/85/EK⁵.

[..]”

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2013. gada 26. jūnijs) (OV 2013, L 180, 60. lpp.).

4 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.).

5 Padomes Direktīva (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (OV 2005, L 326, 13. lpp.).

10. Direktīvas 2013/32 51. panta 1. punktā minētie “normatīvie un administratīvie akti” ietver ar tās pašas direktīvas 46. panta īstenošanu saistītus pasākumus.

B. Ungārijas tiesības

11. Saskaņā ar 2007. *évi LXXX. törvény a menedékjogról* (2007. gada Likums Nr. LXXX par patvēruma tiesībām) (turpmāk tekstā – “Patvēruma likums”) 46. panta 1. punkta a) apakšpunktu:

“Atbildīgās iestādes veiktās patvēruma procedūrās:

a) nav atļauta pārsūdzība un nevar tikt prasīta lietas izskatīšanas atsākšana;”

12. Saskaņā ar Patvēruma likuma 68. panta 5. un 6. punktu:

“(5) Tiesa nevar atcelt atbildīgās iestādes lēmumu. Tiesa atceļ jebkuru administratīvu lēmumu, kuru tā uzskata par prettiesisku, – izņemot gadījumu, kad ir pieļauts jebkāds procesuālo noteikumu pārkāpums, kas neietekmē lietas būtību, – un, ja nepieciešams, liek atbildīgajai iestādei veikt jaunu procedūru.

(6) Noslēdzot tiesvedību pieņemtais tiesas lēmums ir galīgs, un tas nav pārsūdzams.”

13. 1952. *évi III. törvény a polgári perrendtartásról* (1952. gada Likums Nr. III par civilprocesu) (turpmāk tekstā – “CPC”) 339. panta 1. punktā ir teikts:

“Ja attiecīgajos tiesību aktos nav noteikts citādi, tiesa atceļ jebkuru administratīvu lēmumu, kuru tā uzskata par prettiesisku, – izņemot gadījumu, kad ir pieļauts jebkāds procesuālo noteikumu pārkāpums, kas neietekmē lietas būtību, – un, ja nepieciešams, liek administratīvajai institūcijai veikt jaunu procedūru.”

14. 2004. *évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól* (2004. gada Likums Nr. CXL, ar ko nosaka vispārējus noteikumus par administratīvo procesu un pakalpojumiem) (turpmāk tekstā – “Likums par administratīvo procesu un pakalpojumiem”) 109. panta 4. punktā ir paredzēts:

“Iestādei ir saistoša administratīvo lietu tiesas pieņemtā nolēmuma rezolutīvā daļa un pamatojums, un [tai] attiecīgi ir jārikojas jaunā procedūrā un pieņemot jaunu lēmumu.”

15. Atbilstoši Likuma par administratīvajām procedūrām un pakalpojumiem 121. panta 1. punkta f) apakšpunktam:

“Šajā nodaļā reglamentētajās tiesvedībās lēmums ir jāatceļ, ja:

[..]

(f) lēmuma saturs ir pretrunā 109. panta 3. un 4. punktam.”

III. Fakti, tiesvedība valsts tiesās un prejudiciālais jautājums

16. Pieteikuma iesniedzējs ir Krievijas uzņēmējs. Viņš ir bijis Krievijas opozīcijas partijas “Taisnīgā lieta” biedrs. Viņš arī ir bijis biedrs pilsoniskās sabiedrības organizācijā “Krievijas biznesa asociācija”, kas atbalsta uzņēmējus Krievijā.

17. Sākot no 2008. gada, pret viņu Krievijā tika ierosinātas vairākas krimināllietas. Viņš devās uz Austriju un vēlāk uz Čehijas Republiku. No turienes viņu 2013. gada 2. maijā saskaņā ar starptautisku apcietināšanas orderi izdeva Krievijai. Kad pieteikuma iesniedzējs bija atgriezies Krievijā, pret viņu tika celtas apsūdzības, bet vēlāk viņš tika atbrīvots.

18. 2013. gada 9. decembrī pieteikuma iesniedzējs šķērsoja Ungārijas robežu. Tajā pašā dienā viņu aizturēja Ungārijas robežpolicija, un [viņš] pieteicās starptautiskajai aizsardzībai.

19. Ungārijas atbildīgā iestāde *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal* (Imigrācijas un patvēruma lietu birojs) (turpmāk tekstā – “atbildētājs”) ar 2014. gada 15. augusta lēmumu noraidīja pieteikumu (*pirmais administratīvais lēmums*). Atbildētāja skatījumā ne ar pieteikuma iesniedzēja teikto, ne ar izcelsmes valsts sniegto informāciju netiekot pamatots apgalvojums, ka viņam būtu draudējis paties risks tikt vajātam vai smags kaitējums.

20. Pieteikuma iesniedzējs lūdza pirmā administratīvā lēmuma pārskatīšanu iesniedzējtiesā, kura ar 2015. gada 6. maija spriedumu atcēla atbildētāja lēmumu un uzdeva tam veikt jaunu procedūru (*pirmais tiesas lēmums*). Šī tiesa konstatēja, ka pirmajā administratīvajā lēmumā ir ietvertas neatbilstības, ka atbildētājs nav izpētījis vairākus faktus un ka konstatētos faktus tas ir novērtējis pavirši. Tiesa lika atbildētājam papildināt tā veikto izcelsmes valsts informācijas izpēti un veikt faktu un pierādījumu vispusīgu novērtējumu jaunas procedūras ietvaros.

21. Ar otro lēmumu, kas tika pieņemts 2016. gada 22. jūnijā, atbildētājs atkal noraidīja aplūkojamo pieteikumu (*otrais administratīvais lēmums*). Tas secināja, ka pat gadījumā, ja apsūdzības krimināllietā pret pieteikuma iesniedzēju Krievijā ir celtas politisku iemeslu dēļ, viņam tajā valstī būtu nodrošinātas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu neatkarīgā tiesā. Atbildētājs arī atsaucās uz nostājas paziņojumu, kas bija saņemts no *Alkotmányvédelmi Hivatal* (Konstitūcijas aizsardzības birojs, Ungārija). Atbildētājs norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja atrašanās Ungārijā ir pretrunā valsts drošības interesēm, jo esot konstatēti iemesli, kas pierāda, ka ir izpildīts Ženēvas 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu⁶ 1. panta F punkta c) apakšpunktā paredzētais nosacījums viņa izslēgšanai [no minētās konvencijas piemērošanas].

22. Pieteikuma iesniedzējs apstrīdēja otro administratīvo lēmumu iesniedzējtiesā. Iesniedzējtiesa ar savu otro 2017. gada 25. februāra spriedumu atcēla minēto lēmumu (*otrais tiesas lēmums*). Tā secināja, ka atbildētāja lēmums ir prettiesisks divu iemeslu dēļ – pirmkārt, acīmredzami neatbilstoši novērtētās informācijas par izcelsmes valsti dēļ un, otrkārt, tādēļ, ka tas bija pamatots ar Ungārijas Konstitūcijas aizsardzības biroja nostājas paziņojumu, kurā bija ietverta konfidenciāla informācija.

23. Attiecībā uz pirmo punktu iesniedzējtiesa konstatēja, ka ir skaidri pierādīts, ka pieteikuma iesniedzēja bailes no politiskas vajāšanas ir bijušas pamatotas. Attiecībā uz otro punktu iesniedzējtiesa paziņoja, ka nostājas paziņojuma novērtējums ir acīmredzami pretrunīgs, jo no minētā paziņojuma nav skaidri saprotams, ka pieteikuma iesniedzējs varētu būt bijis iesaistīts ārvalstu slepeno dienestu darbībā, kas varētu apdraudēt Ungārijas neatkarību vai politiskās, ekonomiskās, aizsardzības vai citas attiecīgās intereses, kā arī ar to nevar tikt apstiprināts, ka ir izpildīts Ženēvas 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F punkta c) apakšpunktā paredzētais nosacījums par izslēgšanu [no minētās konvencijas piemērošanas].

24. Tādējādi iesniedzējtiesa uzdeva atbildētājam veikt jaunu procedūru. Sprieduma motīvu daļā iesniedzējtiesa norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja starptautiskās aizsardzības pieteikums principā būtu jāapmierina.

⁶ 1951. gada 28. jūlijā Ženēvā parakstītā Konvencija par bēgļa statusu (*United Nations Treaty Series*, 189. sēj., 137. lpp., Nr. 2545 (1954)), papildināta ar Protokolu par bēgļa statusu, kas noslēgts 1967. gada 31. janvārī Ņujorkā un kas stāties spēkā 1967. gada 4. oktobrī.

25. Ar 2017. gada 15. maija lēmumu atbildētājs noraidīja pieteikuma iesniedzēja pieteikumu (*trešais administratīvais lēmums*). Atbildētājs vairs neatsaucās uz iepriekš minēto nostājas paziņojumu. Tomēr atbilstoši tā apgalvojumam neesot pierādīts, ka pieteikuma iesniedzēja bailes no vajāšanas politisku iemeslu dēļ būtu bijušas pamatotas.

26. Pārsūdzēdams trešo administratīvo lēmumu, pieteikuma iesniedzējs lūdz iesniedzējtiesu grozīt attiecīgo lēmumu un piešķirt viņam bēgļa statusu vai vismaz alternatīvo aizsardzību vai piemērot *non-refoulement* principu. Pakārtoti viņš lūdz atcelt trešo administratīvo lēmumu. Saistībā ar pēdējo minēto lūgumu viņš apgalvo, ka atbilstoši otrajam tiesas lēmumam viņam būtu bijis jāpiešķir bēgļa statuss, izņemot gadījumu, ja pastāvētu pamats izslēgšanai [no minētās konvencijas piemērošanas]. Trešais administratīvais lēmums, kā viņš apgalvo, neesot spēkā, jo tas neatbilstot tiesas iepriekšējam spriedumam.

27. Atbildētājs atkārtoti savu viedokli, kuru tas ir paudis trešajā administratīvajā lēmumā.

28. Iesniedzējtiesa norāda, ka atbildētājs nav izpildījis otro tiesas lēmumu, kas ir pamats atcelšanai atbilstoši Likuma par administratīvajām procedūrām un pakalpojumiem 109. panta 3. un 4. punktam. Minētā tiesa arī norāda, ka saskaņā ar attiecīgajiem valsts noteikumiem tās kompetencē neietilpst pilnvaras grozīt administratīvu lēmumu un tieši piešķirt pieteikuma iesniedzējam starptautiskās aizsardzības statusu. Tāpat tā nav pilnvarota piespiest atbildīgo iestādi ievērot iepriekšēju spriedumu, piemēram, piemērojot tai sodu par sprieduma neizpildi. Minētā tiesa var vienīgi atcelt prettiesisku administratīvo lēmumu un likt atbildīgajai iestādei uzsākt jaunu procedūru un pieņemt jaunu lēmumu. Tomēr tas var novest pie nebeidzama procesuāla cikla, atstājot patvēruma meklētāju iestīgušu tiesiskā nenoteiktībā.

29. Šādos apstākļos *Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Pēčas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai [Direktīvas 2013/32] 46. panta 3. punkts, aplūkojot to kopsakarā ar Hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka Ungārijas tiesām ir pilnvaras grozīt administratīvos lēmumus, kurus ir pieņēmusi patvēruma jomā atbildīgā iestāde un ar kuriem ir atteikta starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršana, un piešķirt šādas aizsardzības statusu?”

30. Rakstiskus iesniegumus iesniedza pieteikuma iesniedzējs, Slovērijas un Ungārijas valdības un Eiropas Komisija. Pieteikuma iesniedzējs, Ungārijas valdība un Komisija sniedza mutvārdu paskaidrojumus 2019. gada 8. janvāra tiesas sēdē.

IV. Vērtējums

31. Šie secinājumi ir strukturēti šādi. Sākšu ar divām sākotnējām piezīmēm par Direktīvas 2013/32 piemērojamību *ratione temporis* šai lietai un šajos secinājumos izmantoto terminoloģiju (A). Pēc tam izklāstīšu prasības, kas izriet no pienākuma nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību, kā noteikts gan direktīvas 46. panta 3. punktā, gan Hartas 47. pantā, gan Savienības tiesību aktos kopumā (B). Pēc tam, ņemot vērā šīs prasības, izvērtēšu administratīvo lēmumu pārskatīšanas tiesā procesu starptautiskās aizsardzības jautājumos Ungārijā (C). Neizbēgami nonākot pie secinājuma, ka šāda pārskatīšanas tiesā sistēma nestrādā, it īpaši attiecībā uz efektīvu tiesību aizsardzību, noslēgšu ar ieteikumiem par līdzekļiem, kādi ir jāpiemēro pamatlietā (D).

A. Prejudiciālas piezīmes

1. Piemērošana laikā

32. Pieteikuma iesniedzējs savu pieteikumu iesniedza *pirms* 2015. gada 20. jūlija. Atbilstoši Direktīvas 2013/32 52. pantam minētais datums principā nosaka normatīvo un administratīvo aktu, kas pieņemti saskaņā ar minēto direktīvu, piemērojamību. Atbilstoši šai pašai tiesību normai minētā direktīva tomēr var tikt piemērota arī starptautiskās aizsardzības pieteikumiem (ciktāl tas attiecas uz šo lietu), kas iesniegti *pirms* 2015. gada 20. jūlija.

33. Atbildot uz Tiesas pieprasījumu, iesniedzējtiesa apstiprināja, ka Ungārijā Direktīva 2013/32 ir piemērojama arī starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pirms 2015. gada 20. jūlija. Attiecīgais notikums, lai noteiktu Direktīvas 2013/32 piemērojamību valsts tiesību aktos, šķiet, ir datums, kurā tika pieņemts attiecīgais administratīvais vai tiesas lēmums.

34. Šajā lietā attiecīgais (trešais) administratīvais lēmums tika pieņemts 2017. gada 15. maijā. Tādējādi es pamatošos uz pieņēmumu, ka pamatlietā Direktīva 2013/32 ir piemērojama *ratione temporis*.

2. Terminoloģija

35. Viscaur šajos secinājumos es atsaukšos uz diviem administratīvo iestāžu lēmumu pārskatīšanas veidiem – *grozīšanu* un *kasāciju*. Šajā ziņā atšķirošais elements ir valsts tiesu pilnvaras attiecībā uz administratīvu lēmumu ne(aizstāšanu) pēc būtības ar savu lēmumu.

36. Ar (tiesas veiktu administratīva lēmuma) *grozīšanu* es saprotu situāciju, kurā administratīvas iestādes lēmuma daļa vai visa (rezolūtīvā daļa) kopumā tiek atcelta un nekavējoties aizvietota (aizstāta) ar tiesas lēmumu. Tādējādi, ja tiesa, kas izskata lēmumu, uzskata, ka tā ir spējīga izlemt lietu pēc būtības, tā pati pieņem (daļēju) lēmumu pēc būtības, bez nepieciešamības nosūtīt lietu atpakaļ administratīvajai iestādei. Tiesas lēmums tādējādi aizvieto (būtisku daļu vai visu) administratīvo lēmumu.

37. Ar (tiesas veiktu administratīva lēmuma) *kasāciju* es saprotu institucionālu struktūru, kurā valsts tiesa nevar tieši aizvietot nevienu administratīva lēmuma daļu ar savu lēmumu. Tā var vienīgi atcelt vai anulēt (daļu vai visu) administratīvo lēmumu un sūtīt to atpakaļ administratīvajai iestādei jaunam vērtējumam.

B. Efektīva tiesību aizsardzība tiesā

38. Tiesai jau ir bijusi iespēja tās nesenā spriedumā *Alheto* lietā⁷ izskaidrot dažus Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punkta prasību par efektīvu tiesību aizsardzību aspektus, ņemot vērā Hartas 47. pantu (1). Tomēr šajā lietā nozīmīgi ir arī plašāki konstitucionālie un pamattiesību apsvērumi (2).

⁷ Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs (C-585/16, EU:C:2018:584).

1. *Alheto* spriedums

39. Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktā “ir precizēts tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību apjoms, kādam [...] starptautiskās aizsardzības pieteicējiem ir jābūt pret lēmumiem par viņu pieteikumiem”⁸. Minētais noteikums īpaši pieprasa tiesai veikt “faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaudi par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību”. Citā spriedumā Tiesa arī ir norādījusi, ka “no tā izriet, ka Direktīvas 2013/32 46. pantā paredzētās pārsūdzības raksturīgās iezīmes ir jānosaka atbilstoši Hartas 47. pantam, kurā atkārtoti ir apstiprināts efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips”⁹.

40. Atgādinu, ka Hartas 47. panta 1. punkts¹⁰ principā atbilst Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “ECPAK”) 13. pantam, savukārt 47. panta 2. punkts atbilst ECPAK 6. panta 1. punktam¹¹. Pamatojoties uz Hartas 52. panta 3. punkta sasaisti, šiem Hartas noteikumiem piešķirtajai nozīmei un piemērošanas jomai būtu jābūt tai pašai kā (vai plašākiem nekā) iepriekš minēto ECPAK noteikumu nozīmei un piemērošanas jomai.

41. *Alheto* spriedumā bija atzīmēti trīs būtiski jautājumi.

42. Pirmkārt, kā norādīts Tiesas spriedumā, atbildot uz sesto jautājumu, Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punkts, aplūkojot to kopsakarā ar Hartas 47. pantu, ir *ex ante* “akls” attiecībā uz tāda veida pārskatīšanu tiesā, ko dalībvalsts ir iedibinājusi, īstenojot minēto pantu. Tiesa ir atzīmējusi, ka Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punkts attiecas uz “pārsūdzības pārbaudi un, tāpat, neattiecas uz iespējamu pārsūdzētā lēmuma atcelšanu”¹². No tā izriet, ka, nepastāvot nekādiem saskaņošanas pasākumiem, dalībvalstis var tādējādi brīvi paredzēt pārskatīšanu, pamatojoties uz grozīšanas vai kasācijas loģiku.

43. Otrkārt, šim konstatējumam tomēr tika pievienoti svarīgi nosacījumi. Tāpat Tiesa piebilda, ka “no tās mērķa nodrošināt pēc iespējas ātrāku [...] pieteikumu izskatīšanu izriet pienākums nodrošināt [Direktīvas 2013/32] 46. panta 3. punkta lietderīgo iedarbību, kā arī no nepieciešamības, kas izriet no Hartas 47. panta, nodrošināt tiesību aizsardzības efektivitāti, var secināt, ka katrai dalībvalstij, kuru saista minētā direktīva, ir jāizstrādā savi valsts tiesību akti tā, lai pēc sākotnējā lēmuma atcelšanas un lietas materiālu nodošanas administratīvajai vai ar tiesvedību saistītai iestādei, kas minēta šīs direktīvas 2. panta f) punktā, tiktu pieņemts jauns lēmums īsā termiņā un tas atbilstu spriedumā par tiesību akta atcelšanu ietvertajam novērtējumam”¹³.

44. Tiesas atbilde tādējādi nozīmē sekojošo – lai gan no Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punkta neizriet pienākums, kas liktu dalībvalstīm transponēt minēto noteikumu tādējādi, ka valsts tiesām tiek piešķirtas pilnvaras pašām izlemt pieteikumus pēc būtības, jebkādi minētā noteikuma lietderīgai iedarbības saglabāšanai ir nepieciešams, lai tiesa būtu pilnvarota formulēt obligātas vadlīnijas, kas administratīvajai iestādei ir jāievēro un jāīsteno¹⁴.

8 Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 105. un 106. punkts).

9 Spriedums, 2018. gada 18. oktobris, E. G. (C-662/17, EU:C:2018:847, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

10 Hartas 47. panta 1. punktā ir noteikts: “Ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.”

11 Tajā pašā laikā Paskaidrojumos attiecībā uz Hartu ir skaidri noteikts, ka Hartas 47. panta 1. punktā paredzētā aizsardzība ir plašāka nekā ECPAK 13. pantā noteiktā, jo tā garantē tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Tāpat, salīdzinot ar ECPAK 6. panta 1. punktu, Hartas 47. panta 2. punktā paredzētās tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu neattiecas tikai uz strīdiem par civiltiesiskām tiesībām un pienākumiem un uz apsūdzībām krimināllietā. Skat. Paskaidrojumus attiecībā uz Pamattiesību hartu (OV 2007, C 303, 17. lpp.).

12 Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 145. punkts).

13 Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 148. punkts).

14 Attiecībā uz šo skat. ģenerālvokāta P. Mengoci [*P. Mengozzi*] secinājumus lietā *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:327, 71. punkts).

45. Treškārt, pēdējā prasība ir lasāma kopsakarā ar Tiesas sniegto atbildi uz tajā pašā lietā uzdoto trešo jautājumu, kurā ir izklāstīts, ko nozīmē pilnīga un *ex nunc* tiesas pārbaude saskaņā ar Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktu¹⁵. Šajā saistībā Tiesa ir konstatējusi, ka termins “*ex nunc*” attiecas uz tiesas pienākumu izdarīt “izvērtējumu, kurā [...] tiek ņemti vērā jaunie elementi, kas ir atklājušies pēc pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas”¹⁶.

46. Apzīmētājs “pilnīga” skaidri norāda, ka tiesas loma ir ne tikai “piemērojamo tiesību normu ievērošana, bet ir plašāka un ietver arī faktu konstatāciju un izvērtēšanu”¹⁷. Šajā pēdējā minētajā saistībā pilnīgas pārbaudes veikšanai ir nepieciešams, lai tiesa novērtētu “gan tos pierādījumus, ko ir ņemusi vērā vai būtu varējusi ņemt vērā atbildīgā iestāde, gan tos, kas ir atklājušies pēc tam, kad [ši iestāde] pieņēma [pārskatīto] lēmumu”¹⁸.

47. Tātad kopumā ir jānorāda, ka, *pirmkārt*, Direktīvā 2013/32 nav noteikts konkrēts veids, kādā minētās direktīvas 46. panta 3. punkts būtu īstenojams. To dalībvalstis var izvēlēties pašas, ņemot vērā savas tiesas un administratīvās tradīcijas un praksi. Tās var gan izvēlēties, ka lēmumus ir iespējams grozīt, gan dot priekšroku kasācijai vai pat, bez šaubām, izvēlēties dažādus abu opciju krustojumus. *Otrkārt*, abos gadījumos pamatā tiek secināts, ka šādai pārskatīšanai ir jābūt pilnīgai pārskatīšanai, kurā var tikt vērtēti gan tiesību jautājumi, gan fakti. *Treškārt*, ja dalībvalstis dod priekšroku kasācijai, tām ir jāgarantē, ka šajā veidā veiktās pārskatīšanas tiesā rezultātu administratīvās iestādes izpilda ātri brīdī, kad minētā iestāde pieņem jaunu lēmumu pēc sprieduma, ar ko ir atcelts tās lēmums.

2. Plašākais (konstitucionālais) skatījums

48. Tiesas sniegtie skaidrojumi lietā *Alheto* attiecībā uz konkrēto starptautiskās aizsardzības jomu ir uzskatāmi par vispārīgākiem principiem, kas ir saistīti ar efektīvas aizsardzības tiesā prasību, kura tagad ir noteikta Hartas 47. pantā un uz ko ir atsauce LES 19. panta 1. punkta otrajā apakšpunktā¹⁹.

49. Efektīva pārskatīšana tiesā veido tiesiskuma pamatu, uz kuru, kā Tiesa bieži ir atsaukusies kopš tās sprieduma lietā *Les Verts*, ir balstīta Eiropas Savienība²⁰. Minētais ir viena no Eiropas Savienības pamatvērtībām, kas ir izteikta LES 2. pantā, un tās ir “kopīgas dalībvalstīm sabiedrībā, kurā valda tostarp taisnīgums”²¹.

50. (Valsts) tiesas būtiskā un nemainīgā loma ir nodrošināt likuma ievērošanu un individuālo tiesību aizsardzību. Šī loma tostarp tiek pildīta, veicot tiesas kontroli pār valsts pārvaldi. Protams, ir ne vien iespējams, bet arī vēlams, lai minētā aizsardzība tiktu piešķirta jau valsts pārvaldes līmenī. Taču šī iespēja noteikti nemazina nedz individuālo tiesības īstenot valsts pārvaldes iestāžu darbību pārskatīšanu tiesā, nedz administratīvo tiesu lomu²².

15 Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 102.–118. punkts).

16 Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 111. punkts). Tajā pašā kontekstā un, precīzāk, par nepieciešamību tiesai, kas veikusi pārbaudi, noturēt sēdi, skat. spriedumu, 2017. gada 26. jūlijs, *Sacko* (C-348/16, EU:C:2017:591, 42.–48. punkts).

17 Ģenerāldoktora P. Mengoci [*P. Mengozzi*] secinājumi lietā *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:327, 68. punkts).

18 Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 113. punkts).

19 Spriedumi, 2017. gada 28. marts, *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 73. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

20 Spriedumi, 1986. gada 23. aprīlis, *Les Verts*/Parlaments (294/83, EU:C:1986:166, 23. punkts), un 2002. gada 25. jūlijs, *Unión de Pequeños Agricultores*/Padome (C-50/00 P, EU:C:2002:462, 38. un 39. punkts). Skat. nesenāku spriedumu, 2013. gada 3. oktobris, *Inuit Tapiriit Kanatami* u.c./Parlaments un Padome (C-583/11 P, EU:C:2013:625, 91. punkts un tajā minētā judikatūra).

21 Spriedumi, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 30. punkts). Skat. arī spriedumu, 2017. gada 28. marts, *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 72. punkts un tajā minētā judikatūra).

22 Kā esmu minējis citviet, tā galu galā ir (valsts) tiesas kompetence un atbildība nodrošināt atbilstību tiesību aktiem. Tādējādi fakts, ka daži lēmumu pieņemšanas elementi valsts līmenī ir pakļauti administratīvam diskrētumam, nevar atņemt tiesām būtisko lomu individuālo tiesību aizsardzībā – skat. manus secinājumus lietā *Klohn* (C-167/17, EU:C:2018:387, 127.–129. punkts) un lietā *Link Logistik N&N* (C-384/17, EU:C:2018:494, 112. punkts).

51. Šī loma ir jāievēro arī attiecībā uz ES tiesību aktu piemērošanu valsts līmenī. Kad valsts tiesneši darbojas kā ES tiesību tiesneši ES tiesību piemērošanas jomā²³, viņi, protams, realizē tādu pašu atbilstošo pienākumu nodrošināt likuma ievērošanu un no ES tiesību aktiem izrietošo indivīdu tiesību aizsargāšanu valsts līmenī. Tiesu iestāžu loma konstitucionālā kompetenču sadalījuma jomā jebkurā dalībvalstī ir būtiska ES tiesību aktu efektīvai piemērošanai²⁴.

52. Protams, kompetenču sadalījumā Savienības ietvaros jebkuriem šādiem paziņojumiem ir jāattiecas tikai uz gadījumiem, kad dalībvalstis īsteno ES tiesību aktus (Hartas 51. panta 1. punkta nozīmē) un/vai rikojas “jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības” (minēts LES 19. panta 1. punkta otrajā apakšpunktā).

53. Lai gan tā, protams, ir taisnība, es uzskatu, ka šajā saistībā ir lietderīgi nošķirt divu veidu situācijas – ar tiesību aizsardzības līdzekļiem vai procedūras specifiku saistītus jautājumus (ar argumentiem un apsvērumiem, kas ir saistīti ar atsevišķu tiesvedības vai tiesu sistēmas elementu), no vienas puses, un horizontālus vai transversālus jautājumus (iespiežoties visos valsts tiesu funkciju elementos), no otras puses. Lai gan pirmā veida apspriešanai, piemēram, precīzas tiesību aizsardzības līdzekļu formas un apjoma potenciālai interpretācijai starptautiskās aizsardzības jautājumos, kas ir definēti Direktīvas 2013/32 46. pantā, ir jānosaka, vai lieta ir stingri pakļauta ES tiesību darbības jomai, jebkādi šādi diskusijai ir ierobežota nozīme otrajā lietu veidā, kurā valsts līmenī veiktie pasākumi pēc definīcijas strukturāli attiecas uz tiesas funkciju kopumā, neatkarīgi no tā, vai katra atsevišķa lieta tiks vai netiks izlemta ES tiesību ietvaros.

54. Minēto iemeslu dēļ es pilnībā saprotu, kāpēc Tiesa nebija pārāk norūpējusies, lai lietā *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* ķirurģiski nošķirtu LES 19. panta 1. punkta un/vai Hartas 51. panta 1. punkta darbības jomu²⁵. Manuprāt, jautājumam, kāpēc ES tiesību akti skaidri attiecas uz jautājumiem par *transversālām, strukturālām* valsts tiesu funkciju *izmaiņām*, ir atšķirīga loģika – jebkuras šādas izmaiņas pēc definīcijas būs piemērojamas *jebkurai un visām* valsts tiesnešu *funkcijām*. Tāpēc, ja valsts tiesnešu darba samaksa tiek samazināta²⁶ vai viņi ir spiesti priekšlaicīgi pensionēties²⁷, vai, tīri hipotētiski, viņi ir nelikumīgi pakļauti disciplinārbildībai, vai uz viņiem spiedienu ir izdarījuši politiski iecelti viņu tiesu priekšsēdētāji vai citas nelikumīgi pārņemtas tiesu iestādes, kā arī ja ir ietekmēti jebkādi citi viņu darba un funkciju transversāli apstākļi, jebkāds ierosinājums uzskatīt, ka tas viss attiecoties uz viņu darbību kā “valsts” tiesnešiem, savukārt viņu darbībā kā “ES tiesnešiem” viņi saglabāšot nevainojamu neatkarību, nav pat nopietnas apspriešanas vērts arguments.

55. Tādējādi jebkurš šāds transversāls, horizontāls pasākums, kas pēc definīcijas ietekmē jebkuru valsts tiesu iestāžu darbību, ir ES tiesību jautājums. Manuprāt, tas tā ir lielā mērā neatkarīgi no tā, vai šis tiesvedības pamatā esošais konkrētais procesuālais aspekts ietilpst vai neietilpst Savienības tiesību aktu darbības jomā tradicionālajā nozīmē. Šajā kontekstā detalizēta diskusija par Hartas 51. panta 1. punkta precīzu darbības jomu, pretnostatot to LES 19. panta 1. punktam, nedaudz izskatās pēc debatēm par to, kādu krāsu izvēlēties tējas sildāmajam un kādu ēdamzāles komplektu izvēlēties savai mājai, apvienojumā ar kaislīgu diskusiju par to, vai šis tonis precīzi atbilst jau izvēlēto ēdamzāles aizkaru krāsai, neņemot vērā faktu, ka mājas jumts tek, mājai nav durvju un logu un sienās parādās plaisas. Tomēr fakts, ka mājā list lietus un sienas grūst, vienmēr būs strukturāli svarīgs attiecībā uz jebkuru diskusiju par tiesu nama stāvokli, neatkarīgi no tā, vai jautājums par tējas sildāmā krāsu tiks galu galā atzīts par ietilpstošu vai neietilpstošu ES tiesību aktu darbības jomā atbilstoši jebkādam ES tiesību aktu noteikumam.

23 Spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105).

24 Skat. it īpaši rikojumu, 2018. gada 17. decembris, Komisija/Polija (C-619/18 R, EU:C:2018:1021, 41., 42. un 65.–67. punkts un tajos minētā judikatūra), spriedumus, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 42. un nākamie punkti); 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 35.–37. punkts), un 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 60. un nākamie punkti).

25 Spriedums, 2018. gada 27. februāris (C-64/16, EU:C:2018:117, 29. punkts).

26 Kā lietā, kuras rezultātā ir pieņemts spriedums, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117).

27 Aplūkojamajā lietā, kuras rezultātā ir pieņemts rikojums, 2018. gada 17. decembris, Komisija/Polija (C-619/18 R, EU:C:2018:1021).

56. Visbeidzot varētu būt lietderīgi atgādināt, ka visas šīs institucionālās un konstitucionālās garantijas nav pašmērķis. Tās arī netiek ieviestas tiesnešu labā. Tās kalpo par līdzekli citam mērķim – nodrošināt efektīvu no ES tiesību aktiem izrietošo indivīdu tiesību aizsardzību tiesā valsts līmenī un tādējādi – pašu tiesiskuma būtību²⁸.

57. Tiesas lēmumu izpildīšanas jautājums ir radies šo konstitucionālo principu krustcelēs un ir tiesiskās aizsardzības sistēmas efektīvas un pareizas darbības, kā arī tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību atbilstoši Hartas 47. panta 1. punktam pamatelements. Tiesas pārskatīšanas rezultātu varbūtēja neievērošana var radīt jautājumus divos aspektos. Tie nav viens otru izslēdzoši. Tie vienkārši pieiet vienai un tai pašai problēmai no dažādiem skatu punktiem.

58. Pirmkārt, pastāv *sistēmiskās, strukturālās* bažas attiecībā uz tiesiskumu. Lai gan faktiskā pārskatīšanas tiesā darbība konkrētā jomā ir pakļauta īpašiem noteikumiem (tādiem kā, šajā lietā, ES tiesību prasība par *ex nunc* un pilnu jurisdikciju²⁹), kad tiesa ir pieņēmusi nostāju galīgajā lēmumā, šis lēmums ir jāievēro un jāisteno visām pusēm, kurām tas ir adresēts, tostarp, protams, valsts pārvaldei. Tomēr, ja valsts pārvalde neievēro galīgu tiesas lēmumu un ja šāda neatbilstība nav viens atsevišķs starpgadījums, tad tas mazina jebkuras uz tiesiskuma un likumdošanas, izpildvaras un tiesu varas pilnvaru nošķiršanas priekšnoteikuma veidotas sabiedrības pareizu darbību.

59. Otrkārt, no individuāla lietas dalībnieka un viņa *pamattiesību* aizsardzības viedokļa valsts pārvaldes [realizēta] tiesas lēmuma ievērošana, kā noteikts Hartas 47. panta 1. punktā, ir svarīgs tiesību uz piekļuvi tiesai elements. Šādas tiesības nevar tikt reducētas līdz “ievades” posmam, kura rezultātā tiek pieņemts tiesas lēmums, proti, līdz vienkāršai iespējai “piekļūt tiesas ēkai”, uzsākt tiesvedību un ļaut tiesā vest savu lietu. Tas, protams, ietver arī noteiktas prasības attiecībā uz visu centienu “iznākumu”, proti, galīgā lēmuma izpildes stadiju.

60. Kā Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – “ECT”), ir norādījusi, interpretējama ECPAK 6. panta 1. punktu, “tiesības uz tiesu, kurās tiesības uz pieeju [tiesai], – proti, tiesības vērsties tiesā civillietā – ir viens no tās aspektiem [...] būtu “iluzoras”, ja līgumslēdzēja valsts tiesību sistēmā būtu pieļauts, ka galīgs, saistošs tiesas lēmums varētu palikt neefektīvs par sliktu kādam no lietas dalībniekiem”³⁰. ECT turpināja, ka “būtu neiedomājami, ka [ECPAK 6. panta 1. punktā] tiktu siki aprakstītas lietas dalībniekiem sniegtās procesuālās garantijas [...], neaizsargājot tiesas nolēmumu izpildi; [ECPAK 6. panta 1. punkta] attiecināšana tikai uz pieeju tiesai un tiesvedības norisi novestu pie situācijām, kas neatbilstu tiesiskuma principam, ko līgumslēdzēja puses ir apņēmušas ievērot, ratificējot Konvenciju”.

28 Spriedumi, 2017. gada 28. marts, *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 73. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 36. punkts).

29 Minēts Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktā.

30 ECT 1997. gada 19. marta spriedumā *Hornsby* pret Grieķiju (CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, 40. punkts) secinot, ka, izpildīstādei neizpildot tiesas lēmumu, ir noticis 6. panta 1. punkta pārkāpums. Kopš tā laika šie apsvērumi ir apstiprināti neskaitāmas reizes. Skat., piemēram, ECT spriedumus, 2002. gada 7. maijs, *Burdov* pret Krieviju (CE:ECHR:2002:0507JUD005949800, 34.–37. punkts); 2003. gada 6. marts, *Jasiūnienė* pret Lietuvu (CE:ECHR:2003:0306JUD004151098, 27.–31. punkts); 2005. gada 7. aprīlis, *Užkurėlienė* pret Lietuvu (CE:ECHR:2005:0407JUD006298800, 36. punkts), tomēr nekonstatējot ECT 6. panta 1. punkta pārkāpumu iespējamu tiesas lēmuma izpildes kavējumu dēļ; ECT spriedumi, 2005. gada 7. jūlijs, *Malinovskiy* pret Krieviju (CE:ECHR:2005:0707JUD004130202, 34.–39. punkts); 2006. gada 31. oktobris, *Jeličić* pret Bosniju un Hercegovinu (CE:ECHR:2006:1031JUD004118302, 38.–45. punkts); 2009. gada 15. oktobris, *Yuriy Nikolayevich Ivanov* pret Ukrainu (CE:ECHR:2009:1015JUD004045004, 51.–57. punkts), un 2012. gada 19. jūnijs, *Murtić* un *Čerimović* pret Bosniju un Hercegovinu (CE:ECHR:2012:0619JUD000649509, 27.–30. punkts).

61. ECT tādējādi ir secinājusi, ka “jebkuras tiesas sprieduma izpilde 6. panta izpratnē tādējādi ir uzskatāma par “tiesas procesa” neatņemamu sastāvdaļu”³¹. Turklāt “šis princips ir vēl svarīgāks saistībā ar administratīvo procesu attiecībā uz strīdu, kura iznākumam ir izšķiroša [nozīme] attiecībā uz lietas dalībnieka civilajām tiesībām”. Svarīgi ir, lai “personai, kas tiesvedības beigās ir saņēmusi [sev labvēlīgu] spriedumu pret valsti, nebūtu jāuzsāk atsevišķa izpildes tiesvedība”³².

62. Iesniedzējtiesas uzdotais jautājums šajā lietā ir jāizvērtē, ņemot vērā šo vispārējo sistēmu.

C. Konkrētā lieta – efektīva tiesību aizsardzību tiesā?

63. Tiesas veiktais vērtējums lietā *Alheto* bija vispārīgs un pēc savas būtības perspektīvs. Uzdotais jautājums bija par to, vai Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktā kā priekšnoteikums ir paredzēts noteikts tā īstenošanas veids. Jau iepriekš šo secinājumu 39.–47. punktā izklāstītā atbilde uz šo jautājumu bija negatīva. Ja ieviestās procedūras atbilst noteiktām minimālām prasībām attiecībā uz to efektīvu darbību, to var izlemt dalībvalstis.

64. Turpretī šī lieta ir specifiska un pēc savas būtības retrospektīva. Tā būtībā sākas un turpinās tur, kur jautājums lietā *Alheto* tika pamests. Šajā lietā dalībvalsts jau ir izdarījusi savu izvēli attiecībā uz konkrētā valsts modeļa struktūru un procesuālo uzbūvi. Iesniedzējtiesas uzdotais jautājums ir par to, vai šī konkrētā valsts procesuālā izvēle praktiski, kā tas ir redzams pamatlietā, ir saderīga ar iepriekšējā šo secinājumu daļā izklāstītajām prasībām.

65. Dalībvalstu izmantotais tradicionālais analītiskais tikls šādu procesuālu vai institucionālu izvēļu pārbaudei ir duālā līdzvērtības un efektivitātes prasība, kas, nepastāvot saskaņošanai ES limenī, kalpo kā ierobežojums valsts (procesuālajai) autonomijai pēc noklusējuma.

66. Lai gan es piekrītu, ka šajā lietā jautājuma būtība ir valsts tiesā veiktas pārskatīšanas sistēmas (ne)efektīvais raksturs, testējot to attiecībā pret efektivitātes prasību un Hartas 47. panta 1. punktu (2), man joprojām šķiet ļoti lietderīgi sākt analīzi ar diskusiju par līdzvērtības prasību (1). Tas tā ir arī tāpēc, ka ar dalībvalstīm atvēlētās rīcības brīvības apjomu lietā *Alheto* attiecībā uz to, cik precīzi tās var strukturēt savas procedūras atbilstoši Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktam, faktiski (atkal) tika ieviesti līdzvērtības apsvērumi, kas citādi būtu uzskatāmi par tādiem, kas attiecas vienīgi uz ES tiesību saskaņošanas pasākuma efektivitāti.

1. Līdzvērtība

67. Ar līdzvērtības prasību dalībvalstij būtībā tiek aizliegts paredzēt tādu procesuālo kārtību attiecībā uz prasībām, kuru mērķis ir aizsargāt tiesības, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Savienības tiesībās, kura būtu nelabvēlīgāka par kārtību, kas tiek piemērota, izskatot līdzīgas prasības, kuru pamatā ir valsts tiesību pārkāpums³³.

68. Lai turpinātu šīs prasības pārbaudi, ir jāprecizē, tieši kāda tiesību norma būtu jāpārskata un ar kādām citām tiesību normām tā būtu jāsalīdzina.

31 ECT spriedums, 1997. gada 19. marts, *Hornsby* pret Grieķiju (CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, 40. punkts).

32 ECT spriedums, 2018. gada 11. janvāris, *Sharxhi* u.c. pret Albāniju (CE:ECHR:2018:0111JUD001061316, 92. un 93. punkts), kurā minēts ECT spriedums, 2005. gada 12. jūlijs, *Okyay* u.c. pret Turciju (CE:ECHR:2005:0712JUD003622097, 72. punkts). Skat. arī ECT spriedumu, 2009. gada 15. janvāris, *Burdov* pret Krieviju (Nr. 2) (CE:ECHR:2009:0115JUD003350904, 68. punkts).

33 Skat., piemēram, nesenos spriedumus, 2018. gada 24. oktobris, *XC* u.c. (C-234/17, EU:C:2018:853, 25. punkts), vai 2018. gada 7. novembris, *K un B* (C-380/17, EU:C:2018:877, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).

69. Attiecībā uz pirmo punktu no lēmuma par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu un tiesas sēdē izvērstās diskusijas izriet, ka valsts tiesību normas, kurās noteikts apjoms, kādā tiesas īsteno pārskatīšanu starptautiskās aizsardzības lietās, ir attīstījušās trīs atšķirīgos periodos.

70. Pirmkārt, šķiet, ka *pirms 2015. gada 15. septembra* administratīvu lēmumu pārskatīšanu tiesā kopumā reglamentēja kasācijas princips, savukārt pilnvaras izdarīt grozījumus bija izņēmums³⁴. Pilnvaras grozīt lēmumu tika piešķirtas administratīvajām tiesām atsevišķās lietās, piemēram, jautājumos par personas statusu (adopcija vai reģistra ieraksti par vitālas statistikas personas datiem); lietās, kurās ir nepieciešams ātrs nolēmums (par vecāku aizbildnību vai nepilngadīgā ievietošanu piemērotā bērnu aprūpes iestādē); dažās ekonomiska rakstura lietās (ģimenes labklājība un sociālā nodrošinājuma pabalsti, uz nekustamo īpašumu attiecināmu tiesību un faktu reģistrēšana, nodokļu, nodevu saistības un citas maksājumu saistības, īpašuma nodošana un dzīvojamo īpašumu izmantošana) un īpašas vēsturiskas nozīmes lietās (materiālu izvietošana vispārējos arhīvos vai aizturēšanā, apcietinājumā valsts drošības aizsardzības dēļ vai ieslodzījuma nometnēs Padomju Savienībā pavadītā laika pārbaude). Starptautiskās aizsardzības (patvēruma) lietas arī bija iekļautas izņēmumu sarakstā atbilstoši *CPC* 339. panta 2. punkta j) apakšpunktam. Tiesas pilnvaras izdarīt grozījumus bija atzītas Patvēruma likuma 68. panta 5. punktā³⁵. Tādējādi pirms 2015. gada 15. septembra valsts tiesnešiem bija pilnvaras grozīt administratīvos lēmumus starptautiskās aizsardzības lietās.

71. Otrkārt, *no 2015. gada 15. septembra līdz 2018. gada 1. janvārim* kasācijas princips administratīvo tiesību lietās pēc noklusējuma saglabājās tas pats³⁶, bet *CPC* 339. panta 2. punkta j) apakšpunkts, kurā bija noteikts izņēmums attiecībā uz patvēruma lietām, tika atcelts³⁷. Patvēruma lietas tādējādi tika izslēgtas no izņēmumu saraksta, līdz ar ko atkal kā pamatprincips tika piemērots kasācijas princips. Patvēruma likuma 68. panta 5. punkts tika grozīts, to izsakot šādi: “tiesa nevar atcelt atbildīgās iestādes lēmumu. Tiesa atceļ jebkuru administratīvu lēmumu, kuru tā uzskata par prettiesisku [..] un, ja nepieciešams, liek atbildīgajai iestādei veikt jaunu procedūru.”

72. Lēmumā par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ir paskaidrots, ka saskaņā ar likumdevēja sniegtajiem minēto grozījumu iemesliem to mērķis bija nodrošināt tiesas lēmumu vienveidību. Tomēr šo argumentāciju likumdevējs ir sniedzis attiecībā uz sākotnējo priekšlikumu. Tas sākotnēji bija saistīts vienīgi ar “tranzīta zonās” iesniegto pieteikumu pārskatīšanu tiesā. Turpretī attiecībā uz īstenoto un vispārīgāk izstrādāto reformu, kas attiecas uz visu starptautiskās aizsardzības pieteikumu pārskatīšanu tiesā (neatkarīgi no tā, kur šis pieteikums ir iesniegts), šķiet, nav sniegts nekāds pamatojums.

73. Treškārt, *no 2018. gada 1. janvāra* vispārējais un pamata noteikums, kas piemērojams, pārskatot administratīvos lēmumus tiesā, tika nomainīts no kasācijas pilnvarām uz pilnvarām grozīt lēmumus, jaunajam noteikumam paredzot, ka “tiesa groza administratīvo aktu, ja lietas būtība to atļauj, fakti ir pienācīgi noskaidroti un juridisko strīdu var galīgi izlemt, pamatojoties uz pieejamo informāciju”³⁸. Tomēr starptautiskās aizsardzības joma palika ārpus šī jaunā noteikuma, jo Patvēruma likuma 68. panta 5. punkts principā palika negrozīts³⁹. Tādējādi kopš 2018. gada 1. janvāra vispārējais pamatnoteikums ir tiesības grozīt [lēmumu], bet lēmumi par starptautisko aizsardzību ietilpst jautājumos, kas joprojām ir izņēmums, tādējādi paliekot pakļautiem kasācijas principam.

34 Skat. tolaik spēkā esošā *CPC* 339. panta 1. punktu. Šo izņēmumu (atvērto) sarakstu skat. *CPC* 339. panta 2. punktā.

35 “Tiesa var grozīt atbildīgās iestādes lēmumu. Tiesas lēmums ir galīgs, un to nevar pārsūdzēt.”

36 Skat. Likuma par administratīvajām procedūrām un pakalpojumiem 109. panta 4. punktu un *CPC* 339. panta 1. punktu. Tie paši tiesību akti bija spēkā pirms 2015. gada 1. septembra.

37 Skat. *egyres törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény* (2015. gada Likums Nr. CXL par noteiktu likumu grozīšanu saistībā ar masu migrācijas pārvaldību).

38 *Közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény* (jaunais Administratīvo lietu kodekss, 2017. gada Likums Nr. I) (“ALK”), ar kuru no 2018. gada 1. janvāra ir aizstāts vecais *CPC* attiecībā uz administratīvo tiesvedību, 90. panta 1. punkts.

39 Patvēruma likuma 68. panta 5. punktā ir noteikts, ka “Tiesa nevar atcelt atbildīgās iestādes lēmumu”.

74. Šķiet, ka procedūra pamatlietā attiecas uz otro periodu, kurā ar starptautisko aizsardzību saistīti jautājumi tika izslēgti no izņēmumu saraksta un tādējādi tos automātiski reglamentēja kasācijas princips. Tādējādi esošais novērtējums ir jāattiecina tieši uz šo režīmu.

75. Tagad, pievēršoties salīdzinošajam faktoram, attiecībā pret kuru attiecīgo (otro) režīmu varētu pārbaudīt, ir jāatzīmē, ka ar Direktīvu 2013/32 saskaņotajiem noteikumiem, šķiet, nav “iekšēja” (valsts) ekvivalenta un līdz ar to nav salīdzinoša faktora. Aplūkojamā procedūra tiešām attiecas uz saskaņotu tiesību jomu, kurā trūkst tieša valsts salīdzinoša faktora. Šajos apstākļos “līdzīgas, uz valsts tiesībām balstītas prasības”, kuru “priekšmetu, pamatu un būtiskās sastāvdaļas”⁴⁰ varētu salīdzināt ar aplūkojamo situāciju, jāskata augstākā vispārinājuma līmenī, meklējot piemērotajai Savienības tiesību aktos noteiktajai rīcībai vai noteikumam iespējami tuvāko analogiju valsts tiesību sistēmā⁴¹. Tomēr šī iespējami tuvākā analogija nevar būt tik vispārināta, lai aptvertu visu tiesību jomu, kas salīdzināšanu padarītu neiespējamu.

76. Lai gan šis novērtējums galu galā ir jāveic valsts tiesai, pamatojoties uz tās zināšanām par detalizētiem valsts procesuālajiem noteikumiem, jānorāda, ka iepriekš minētajā otrajā periodā (no 2015. gada 15. septembra līdz 2018. gada 1. janvārim) lietas saistībā ar personas statusu, kā arī tās, kurās pēc to būtības principā ir nepieciešama diezgan ātra nolēmuma pieņemšana (adopcija, vecāku aizbildnība vai nepilngadīgā ievietošana bērnu aprūpes iestādē)⁴², atšķirībā no starptautiskās aizsardzības lietām, palika izslēgtas no kasācijas pamatprincipa.

77. Minētās tiesību jomas, līdzīgi lēmumam par starptautisko aizsardzību, attiecas uz svarīgiem personas statusa elementiem, attiecībā uz kuriem ir svarīgi iegūt ātru galīgo nolēmumu saistībā ar pieteikumu. Atstājot iesniedzējtiesas vērtējumā, vai ir iespējams piekrist secinājumam par šo salīdzināmību, ņemot vērā prasību priekšmetu, pamatu un būtiskās sastāvdaļas šajās lietās⁴³, šķiet, ir grūti rast iemeslus un argumentus, ar kuriem izskaidrot minēto sistēmisko atkāpšanos attiecībā uz starptautiskās aizsardzības jautājumiem.

78. Vēlos skaidri uzsvērt vienu aspektu – tikko izklāstītā analīze nav pamatojums nemainīgumam. Fakts, ka līdz noteiktam laika brīdim ir pastāvējusi noteikta procesuālā uzbūve, noteikti nenozīmē, ka šo procesuālo uzbūvi nevar mainīt nākotnē. Taču būtisks ir jautājums, kāpēc pēkšņi ir nepieciešama šāda maiņa, ja līdzīga vajadzība, acīmredzot, netika saskatīta citās līdzīgās jomās, uz kurām joprojām attiecas šie paši noteikumi.

79. Tas ir jautājums, saistībā ar ko Ungārijas valdības izvirzītie argumenti nepārliecina. Šī valdība ir izvirzījusi divus argumentus, kāpēc 2015. gadā tiesām bija jāatņem pilnvaras grozīt lēmumus un jāaizstāj tās tikai ar pilnvarām atcelt un pārsūtīt, – pirmkārt, starptautiskās aizsardzības joma esot sevišķi komplicēta un sarežģīta joma, kurā nepieciešamas īpašas zināšanas, kas ir pieejamas vienīgi specializētai administratīvai iestādei, un, otrkārt, esot bijusi jānodrošina lēmumu pieņemšanas vienveidība šajā jomā.

80. Pirmkārt, protams, nenoliedzot patvēruma jautājumu sensitīvo raksturu, mani joprojām mulšina arguments, ka minētā tiesību joma, pretstatā dažām citām CPC 339. panta 2. punktā⁴⁴ uzskaitītām lietām, piemēram, ar personas statusu saistītajām vai tām, kurās ir nepieciešams ātrs nolēmums, būtu tik nesamērīgi sarežģītāka, lai tiktu šādi izcelta.

40 Skat., piemēram, spriedumus, 2013. gada 27. jūnijs, *Agrokonstulting-04* (C-93/12, EU:C:2013:432, 39. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2015. gada 12. februāris, *Baczó un Vizsnyiczai* (C-567/13, EU:C:2015:88, 44. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. arī spriedumu, 2000. gada 16. maijs, *Preston* u.c. (C-78/98, EU:C:2000:247, 57. punkts).

41 Skat. šajā saistībā manus secinājumus lietā *Scialdone* (C-574/15, EU:C:2017:553, 100.–103. punkts).

42 Skat. šo secinājumu 70. un 71. punktu.

43 Spriedums, 2018. gada 24. oktobris, *XC* u.c. (C-234/17, EU:C:2018:853, 27. punkts).

44 Skat. iepriekš 70. punktu.

81. Otrkārt, nepieciešamību piešķirt tiesām šajā kontekstā tikai pilnvaras atcelt [lēmumus] Ungārijas valdība tālāk pamato ar vajadzību nodrošināt lēmumu vienveidību. Minētā valdība uzskata, ka šo vajadzību radot fakts, ka tiesu nolēmumu nevar pārsūdzēt.

82. Tas, manuprāt, ir savāds arguments, kurā rati tiek novietoti zirga priekšā, izvirzot tūlītēju apsūdzību, ka zirgs ir klibs, jo tas nespēj pienācīgi pavilkt ratus. Ja vēlamies nodrošināt tiesas lēmumu pieņemšanas vienveidību konkrētā jomā, dabiskais veids, kā to izdarīt, ir izveidot augstāku tiesu, kuras uzdevums būtu darīt tieši to. Es neredzu, kā var sasniegt vienveidību, atņemot tiesām pilnvaras grozīt lēmumus, vienlaicīgi atstājot administrācijai pilnvaras izlemt patvēruma pieteikumus pēc būtības. Kamēr vien ir iespējama jebkāda, pat kasācijas, pārskatīšana, kur kompetence ir piešķirta dažādām tiesām vai pat dažādiem tiesnešiem, pēc definīcijas pastāvēs diferencētu iznākumu “briesmas” dažādās tiesās. Pēdējais secinājums drīzāk demonstrē pilnīgu šī argumenta loģiku, ko tikpat labi varētu arī izmantot, lai apgalvotu, ka administratīvā iestādē pieņemtu lēmumu vienveidīgas prakses saglabāšanas nolūkos pārskatīšana tiesā vispār nav iespējama.

83. Ņemot vērā visus iepriekš minētos elementus, uzskatu par grūti saprotamiem Ungārijas valdības izvirzītos argumentus, kāpēc starptautiskas aizsardzības priekšmets pēc savas būtības bija jāizceļ, to pakļaujot īpašam režīmam.

84. Šīs grūtības ir vēl pārsteidzošākas, ja kā papildu arguments būtu jāapsver laikposms pēc 2018. gada 1. janvāra reformas, ar kuru noklusējuma noteikums (kas ir piemērojams visām administratīvo lēmumu pārskatīšanas tiesā jomām) no kasācijas principa tika mainīts uz grozījumu principu, atstājot patvēruma lietas ārpus šī jaunā pamatnoteikuma. Lai gan šis laikposms nav tieši saistīts ar līdzvērtības novērtējumu šajā lietā, jāatzīmē, ka kompetence grozīt lēmumu tika vispārēji ieviesta vairākās jomās, kas šķiet nesalīdzināmi sarežģītākas par starptautiskās aizsardzības lietām (protams, visu cieņu pēdējām minētajām).

85. Līdz ar to, ņemot vērā izmaiņas, kādas attiecībā uz pārskatīšanu tiesā ir izdarītas trīs dažādos iepriekš minētajos periodos, jāatzīst, ka man nav skaidrs, kas starptautiskās aizsardzības jautājumus padara tik strukturāli īpašus un nesaderīgus ar grozījumu principu. Tas nekādi neizslēdz iespēju, ka šādai diferencētai pieejai ir savi iemesli. Tomēr, ja tādi ir, Ungārijas valdība tos šajā tiesvedībā nav izvirzījusi.

2. Efektivitāte

86. Ievērojot efektivitātes prasību, procesuāli noteikumi attiecībā uz darbībām, kas paredzētas, lai aizsargātu tiesības, kuras attiecīgajām personām ir paredzētas Savienības tiesībās, nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt to tiesību izmantošanu⁴⁵. Turklāt jautājums, “vai valsts procesuālā tiesību norma nepadara [...] praktiski neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu Savienības tiesību piemērošanu, ir jāanalizē, ņemot vērā šīs tiesību normas nozīmi visā procesā, tā norisi un tā īpatnības dažādās valsts instancēs. Šajā perspektīvā vajadzības gadījumā it īpaši ir jāņem vērā tiesību uz aizstāvību aizsardzība, tiesiskās drošības princips un procesa efektīva norise”⁴⁶.

87. Efektīvas tiesību aizsardzības nozīmi Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punkta īpašajā kontekstā, ņemot vērā Hartas 47. panta 1. punktu, Tiesa jau ir konstatējusi lietā *Alheto*, un tas iepriekš ir izklāstīts šo secinājumu 39.–47. punktā.

45 Skat. neseno spriedumu, 2018. gada 24. oktobris, XC u.c. (C-234/17, EU:C:2018:853, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

46 Nesenais spriedums, 2018. gada 24. oktobris, XC u.c. (C-234/17, EU:C:2018:853, 49. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. arī spriedumus, 1995. gada 14. decembris, *Peterbroeck* (C-312/93, EU:C:1995:437, 14. punkts), un 1995. gada 14. decembris, *van Schijndel* un *van Veen* (C-430/93 un C-431/93, EU:C:1995:441, 19. punkts).

88. Lai gan novērtējuma kritērijs ir salīdzinoši skaidrs, vispirms ir jānovērš cita veida šaubas. Prejudiciālos nolēmumos Tiesa ir kompetenta interpretēt ES tiesību aktus. Efektivitātes vai līdzvērtības novērtēšanas gaitā tā var sniegt norādījumus par *vispārēju, normatīvu* saderību – vai valstu noteikumi, kas strukturēti un/vai piemēroti zināmā veidā, ir vai nav saderīgi ar Savienības tiesību aktu prasībām. Tādējādi galvenā uzmanība tiek pievērsta *normatīvajam* konfliktam, vienlaikus pieņemot, ka valsts struktūras vai iestādes efektīvi “spēlē pēc rakstītajiem noteikumiem”, un *vispārējai* normas piemērošanai, nevis iespējamai tās nepareizai piemērošanai konkrētajā gadījumā.

89. Tradicionālā aina kļūst nedaudz neskaidrāka, ja šie divi slāņi sāk mainīties, – kas notiek, ja *konkrētajā* gadījumā “likums dzīvē” atšķiras no “likuma uz papīra”?

90. Iespējamā atšķirība starp abiem analīzes līmeņiem atspoguļojas arī dažādos aspektos, kas ir minēti iepriekš šo secinājumu 58. un 59. punktā – no vienas puses, ir noteikta modeļa *strukturālā analīze* vai tās piemērošana praksē, kas var liecināt par strukturāliem trūkumiem. No otras puses, ir *konkrētā gadījuma analīze*, kas attiecīgajā gadījumā var novest pie atsevišķa pieteikuma iesniedzēja pamattiesību pārkāpuma, vienlaicīgi neradot strukturālu problēmu. Pēdējo var norakstīt kā vienreizēju kļūmi (citādi pareizā sistēmā).

91. Vēlos paskaidrot, ka, manuprāt, šī lieta ir pirmā veida analīzes gadījums. Varētu izvirzīt argumentu, ka šī lieta nav nekas cits kā tikai atsevišķs tiesību aktu nepareizas piemērošanas gadījums viena pieteicēja konkrētajā lietā, un tas neliecina par plašākiem strukturāliem trūkumiem.

92. Tomēr šādam ierosinājumam nav iespējams piekrist.

93. Pirmkārt, kā tas jau ir izklāstīts šo secinājumu 67.–85. punktā, apspriežot līdzvērtības prasību, šī lieta ir cieši saistīta ar tiesu pārskatīšanas veidu vai modeli, kura parametrus ir noteicis likumdevējs. Šie parametri noteikti ierobežo, ko tiesnesis konkrētā gadījumā, piemēram, pašreizējā gadījumā, var darīt.

94. Otrkārt, Ungārijas valdība ir apgalvojusi, ka šajā lietā novērotā sistēmas darbība esot tāda, kādu to likumdevējs ir paredzējis, it īpaši, ņemot vērā valdības skaidrojumu par Likuma par administratīvajām procedūrām un pakalpojumiem 109. panta 4. punkta interpretāciju. Ungārijas valdība, izskatot administratīvos lēmumus saskaņā ar šo noteikumu, tiešām ir izvirzījusi diezgan vienotu priekšstatu par administratīvās tiesvedības lomu un funkcijām. Šajā saistībā tā ir norādījusi, ka administratīvās tiesas var tikai izdot norādījumus par to, kādi fakti būtu jāpārbauda, kādi jauni pierādījumi ir jāvāc, un abstrakti interpretēt tiesību aktus, kā arī norādīt attiecīgos faktorus, kas administrācijai ir jāņem vērā, pieņemot lēmumus. Turpretī administratīvā tiesa nevar pakļaut administrāciju attiecībā uz tās īpašo novērtējumu konkrētajā gadījumā un nevar izlemt lietu tās atbildīgās iestādes vietā, kas ir pilnvarota to darīt saskaņā ar Direktīvu 2013/32.

95. Līdz ar to, tā kā šī lieta acīmredzami nav vienreizējs gadījums, tā drīzāk būtu jāuzskata par plašākas apzinātas institucionālas struktūras atsevišķu demonstrējumu. Šajā saistībā un pieņemot, ka tai ir šajā lietā demonstrētie parametri, ko sīkāk ir izskaidrojusi Ungārijas valdība, patiešām var vērtēt jautājumu, cik strukturāli efektīvs ir konkrētais tiesu pārskatīšanas modelis, kuru Ungārija ir izvēlējusies, lai īstenotu Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktu.

96. Izvērtējot šo līmeni, tāds tiesu pārskatīšanas modelis starptautiskās aizsardzības lietās, kurā tiesām ir tikai kasācijas pilnvaras, bet tiesiskās norādes, ko tās sniedz savos lēmumos par atcelšanu, administratīvās struktūras neņem vērā, nepārprotami neatbilst Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktā noteiktajām efektīvas pārskatīšanas tiesā prasībām, interpretējot tās atbilstoši Hartas 47. panta 1. punktam.

97. Vispirms vēlos uzsvērt, ka nav šaubu, ka iestādei, kas ir kompetenta izskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumus pirmajā instancē⁴⁷ (proti, administratīvajā līmenī), ir īpaši svarīga loma ar Direktīvu 2013/32 izstrādātajā patvēruma aizsardzības sistēmā⁴⁸.

98. Ņemot vērā iepriekš minēto, no šādas administratīvo iestāžu nozīmīgās lomas apstiprinājuma diez vai izriet, ka jebkādai sekojošai pārskatīšanai tiesā būtu jābūt daļējai vai ierobežotai. Es it īpaši vēlos apstāties pie jau minētā redzējuma par Ungārijas valdības sniegto pārskatīšanas tiesā apjomu. Jau citētā Likuma par administratīvajām procedūrām un pakalpojumiem 109. panta 4. punktā ir noteikts, ka “iestādei ir saistoša administratīvo lietu tiesas pieņemtā lēmuma *rezolutīvā daļa un pamatojums* un [tai] attiecīgi jārikojas jaunās tiesvedībās un pieņemot lēmumu”⁴⁹.

99. No tā izriet, ka šis noteikums ir diezgan līdzīgs vairākiem citiem noteikumiem, kas ir atrodami kasācijas veida administratīvo lēmumu pārskatīšanas sistēmās. Tomēr Ungārijas valdība šo noteikumu interpretē pavisam atšķirīgi (pārsteidzoši šauri).

100. Tā, protams, ir taisnība, ka Likuma par administratīvajām procedūrām un pakalpojumiem 109. panta 4. punkta izstrāde un interpretācija ir valsts likumdevēja un valsts tiesu uzdevums.

101. Tomēr, ja tas pats noteikums tiek izmantots kā līdzeklis, lai indivīds īstenotu no Savienības tiesību aktiem iegūtas tiesības, piemēram, starptautiskās aizsardzības jautājumos, uz kuriem attiecas Savienības tiesības, tad veids, kā šo noteikumu ir interpretējusi Ungārijas valdība, acīmredzami nav pārlicinošs. Kā jau Tiesa ir norādījusi, Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punkta prasības lietas *Alheto* interpretācijā ietver *ex nunc* pārskatīšanu ar pilnu jurisdikciju attiecībā gan uz tiesībām, gan faktiem, ar tādām saistošām sekām administratīvajai iestādei, kas šai iestādei ir jāīsteno ātri⁵⁰.

102. Tas nozīmē, ka valsts tiesai, kas izskata jebkuru šādu lēmumu, ir tiesības izdot saistošus norādījumus gan par tiesību jautājumiem, gan par faktu, kas ir saistīti ar konkrēto lietu, novērtējumu un šie norādījumi administratīvajai iestādei noteikti ir saistoši un ir jāievēro. Minētais redzējums par pārskatīšanu tiesā ir pavisam atšķirīgs, – tiesai ir jāpārbauda un jākontrolē valsts pārvalde, nevis jādarbojas kā pazemīgai “*amicus administratoris*”, sniedzot ieteikumus par to, kā varētu tikt interpretēts likums vai kādus faktus administrācija varbūt varētu vākt nākamajā kārtā.

103. No otras puses, taisnība, protams, ir arī tas, ka šādas saistošas tiesas lēmuma sekas radīsies tikai attiecībā uz jautājumu, uz kuru šis lēmums attiecas. Citiem vārdiem sakot, ievērojot tiesas nolēmumu noteiktās lietās, faktiskā un tiesiskā telpa, kurā administrācija var rīkoties, kļūst mazāka. Ciktāl tiesa, pieņemdamā galīgo lēmumu, faktiski ir “slēgusi” kādu tiesisko telpu no turpmākas izskatīšanas, šis pats jautājums nevar tikt novērtēts vēlreiz. Rīkojoties citādi, tas būtu pretrunā jebkuras pārskatīšanas tiesā jēgai un mērķim un patiešām pārvērstu administratīvo tiesvedību par nebeidzamu procesuālo pingpongu.

104. Turpretī administrācija var veikt pati savu novērtējumu tiesiskajā telpā, kuru tiesnesis joprojām ir atstājis “atvērtu”, un īpašajā starptautiskās aizsardzības kontekstā, kurā novērtējums ir jāveic *ex nunc*, tai arī ir pienākums ņemt vērā jebkādus jaunus faktus, ja šādi jauni fakti ir radušies laikposmā starp tiesas lēmuma atcelšanu un jauna administratīva lēmuma pieņemšanu.

47 “Atbildīgā iestāde”, lietojot Direktīvas 2013/32 2. panta f) punkta definīcijā izmantoto formulējumu, ir “jebkura ar tieslietām saistīta vai administratīva struktūra dalībvalstī, kas atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu un kas ir kompetenta, lai šādos gadījumos pieņemtu lēmumus pirmajā instancē”.

48 Tiesa patiešām atzīmēja, ka “starptautiskās aizsardzības pieteikumu pārbaude administratīvā iestādē vai ar tiesvedību saistītā iestādē, kam ir īpaši līdzekļi un attiecīgajā jomā specializēts personāls, ir ar Direktīvu 2013/32 ieviesto kopējo procedūru būtisks posms”. Skat. spriedumus, 2018. gada 25. jūlijs, *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 116. punkts), kā arī 2018. gada 4. oktobris, *Ahmedbekova* (C-652/16, EU:C:2018:801, 96. punkts).

49 Mans izcēlums.

50 Skat. šo secinājumu 41.–47. punktu.

105. Tomēr abos gadījumos ar iepriekšējo tiesas lēmumu potenciāli vaļā atstātā “telpa” un/vai novērtējuma *ex nunc* raksturs administrācijai ir jāizmanto labā ticībā – lai arī administrācijai pastāvīgi ir jāvērtē faktiskie apstākļi, tā, balstīdamies uz jauniem pierādījumiem, kas formāli ir jauni, bet neietekmē faktu novērtējumu, nevar (ļauņprātīgi) izmantot šo pienākumu nolūkā apiet robežas, kas ir noteiktas ar iepriekšējo tiesas novērtējumu, kurš noteikti ir saistīts ar agrāku, konkrētus faktiskus elementus ietverošu administratīvo lēmumu.

106. Vēlos piebilst, ka, manuprāt, tāds pats secinājums izriet arī no Hartas 47. panta 1. punkta prasībām⁵¹, kuras ir jāievēro, dalībvalstīm interpretējot un īstenojot Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktu⁵².

107. Šajā sakarā ir jānorāda, ka, ja administrācijai būtu tiesības vēlreiz izskatīt jautājumus, kas iepriekš ir izlemti ar galīgu tiesas spriedumu, Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktam tiktu atņemta jebkāda lietderīga iedarbība⁵³. Šāda situācija būtu pretrunā arī tiesiskās noteiktības principam, kas ir uzskatāms par daļu no tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un ir “viens no būtiskākajiem tiesiskuma aspektiem”⁵⁴. Patiešām, kā atgādinājusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, tiesiskās noteiktības princips paredz, lai “tiesību jautājumi, par kuriem tiesas ir pieņēmušas galīgo lēmumu, netiktu vēlreiz pārskatīti”⁵⁵. Turklāt, kā jau iepriekš tika apspriests⁵⁶, prasības par efektīvu tiesību aizsardzību neievērošana ir pretrunā pašai tiesiskuma vērtībai Eiropas Savienībā.

108. Pievēršoties pamatlīetai, ņemot vērā lēmumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izklāstītos elementus, šķiet, ka pēc otrā administratīvā lēmuma atcelšanas iesniedzējtiesa administratīvajai iestādei ir aizvērusi jebkādu atlikušo lēmuma pieņemšanas telpu. Lai gan pirmajā atcelšanas spriedumā iesniedzējtiesa lika iestādei pārbaudīt konkrētus pierādījumus, otrajā atcelšanas spriedumā tā tiešām norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja starptautiskās aizsardzības pieteikums ir jāapmierina, jo ir konstatēts pamatotu baiļu elements. Tādējādi administratīvajai iestādei nebija atļauts šo novērtējumu veikt vēlreiz.

109. Turklāt var piebilst, ka, neņemot vērā valsts tiesas veikto novērtējumu, kas ir iekļauts otrā atcelšanas lēmuma pamatojumā, administrācija ir paildzinājusi kopējo tiesvedības ilgumu (tā šobrīd ir ilgusi piecus gadus un joprojām turpinās). Šādi tā ir kavējusi sasniegt ātras pārskatīšanas mērķi, kas ir jāievēro gan starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtēšanas administratīvajā, gan tiesas posmā⁵⁷.

110. Šo iemeslu dēļ mans starpsecinājums ir tāds, ka pārskatīšanas tiesā modelis starptautiskās aizsardzības jautājumos, kurā tiesām ir piešķirtas tikai kasācijas pilnvaras, bet kurā administratīvās struktūras, lemjot par šo pašu lietu vēlreiz, [tiesu] atcelšanas lēmumos sniegtās tiesvedības vadlīnijas faktiski neņem vērā, kā tas ir pierādīts pamatlīetā, neatbilst Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktā noteiktajam un saskaņā ar Hartas 47. panta 1. punktu interpretētajam efektīvas pārskatīšanas tiesā prasībām.

51 Par efektivitātes principa, kas kā viena no duālajām prasībām izriet no dalībvalstu procesuālās autonomijas jēdziena, un Hartas 47. pantā garantēto pamattiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību savstarpējo saikni skat. manus secinājumus lietā *Banger* (C-89/17, EU:C:2018:225, 99. un nākamie punkti).

52 Spriedums, 2018. gada 18. oktobris, E. G. (C-662/17, EU:C:2018:847, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

53 Skat. pēc analogijas arī ECT spriedumus, 2004. gada 2. novembris, *Tregubenko* pret Ukrainu (CE:ECHR:2004:1102JUD006133300, 34.–38. punkts), un 2011. gada 6. oktobris, *Agrokompleks* pret Ukrainu (CE:ECHR:2011:1006JUD002346503, 150. un 151. punkts).

54 ECT spriedums, 2011. gada 6. oktobris, *Agrokompleks* pret Ukrainu (CE:ECHR:2011:1006JUD002346503, 144. punkts un tajā minētā judikatūra).

55 ECT spriedums, 2011. gada 6. oktobris, *Agrokompleks* pret Ukrainu (CE:ECHR:2011:1006JUD002346503, 144. punkts un tajā minētā judikatūra).

56 Skat. šo secinājumu 48.–62.punktu.

57 Attiecībā uz ārpusstiesas posmu skat. Direktīvas 2013/32 31. panta 2. punktu, kā arī 18. apsvērumu. Attiecībā uz tiesu pienākumu nodrošināt “pēc iespējas ātrāku šādu pieteikumu izskatīšanu” skat. spriedumu, 2018. gada 25. jūlijs, *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 148. punkts).

D. Tiesību aizsardzības līdzeklis

111. Tikko izdarītais starpsecinājums rada vēl divus jautājumus, kurus ir aplūkojusi arī iesniedzējtiesa – *kādu* tiesību aizsardzības līdzekli un *kad* tieši piemērot šīs lietas apstākļos?

1. *Kādu tiesību aizsardzības līdzekli piemērot?*

112. Šis jautājums tika apspriests tiesas sēdē. Tiesa jautāja Ungārijas valdībai par Ungārijas likumā paredzētiem instrumentiem un pasākumiem, ar kuriem varētu tikt nodrošināta efektīva tiesas lēmuma izpilde pret administratīvo iestādi. No sniegtās atbildes un iesniedzējtiesas veiktās pārbaudes izriet, ka šāda pasākuma nav.

113. Konkrētajā tiesvedībā šķiet, ka valsts tiesa nevar piespiest administrāciju veikt jebkādas konkrētas darbības attiecībā uz lietas *būtību*. Pat ja abstrakti, iespējams, varētu ieteikt uzlikt naudas sodus vai izdot izpildrakstus, šie pasākumi (neskarot to efektivitātes jautājumu), šķiet, nav pieejami.

114. Kad tiesa pieņem galīgo lēmumu pēc būtības, lieta un ar to saistītā tiesvedība tiek pabeigta. Tad tiesai kļūst loģiski neiespējami uzsākt sava lēmuma attiecībā uz administrāciju izpildi, jo izskatīšanā nav nevienas lietas, lai to darītu. Tiesas lēmuma piemērošanai administrācijai patiešām būtu jānotiek vienkārši saskaņā ar tiesību aktiem, proti, Likuma par administratīvajām procedūrām un pakalpojumiem 109. panta 4. punktu, ja šī noteikuma interpretācija un valsts situācija tik tiešām novestu pie šāda secinājuma.

115. Līdz ar to šķiet, ka valsts tiesību aktos nav pietiekamu alternatīvu brīvprātīgai tiesas lēmuma izpildei, kas varētu pilnvarot tiesas uzdot administrācijai izpildīt tiesas lēmumu. Jautājums, kā to norāda iesniedzējtiesa, tad patiešām ir par to, vai Savienības tiesību akti valsts tiesai šādā situācijā var sniegt jebkādas tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

116. Manuprāt, tie sniedz. Kā šī Tiesa ir norādījusi vairākos gadījumos, “saskaņā ar Savienības tiesību pārākuma principu, kas ir Savienības tiesību sistēmas būtiskā pazīme, apstākļi, ka dalībvalsts atsauca uz savām tiesībām, pat konstitucionāla rakstura normām, neietekmē Savienības tiesību iedarbību šīs valsts teritorijā”⁵⁸. Pārākuma princips (un tiešā iedarbība⁵⁹) tādējādi nosaka valsts tiesai pienākumu atcelt jebkādu valsts normu, kurā pārskatīšana tiesā starptautiskās aizsardzības lietās ir paredzēta nesaderīgi ar Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktu, kā arī Hartas 47. panta 1. punktu un liegts valsts tiesai sasniegt minētajos noteikumos paredzēto mērķi⁶⁰.

117. Saprotu, ka šajā lietā valsts tiesības nav iespējams interpretēt atbilstīgi Savienības tiesībām. Tādējādi ar Savienības tiesībām nesaderīgā noteikuma nepiemērošana ir vienīgais iespējamais tiesību aizsardzības līdzeklis šajā lietā⁶¹. Tomēr jautājums, kas nekavējoties rodas, ir par to, kā nepiemērošana varētu darboties šīs lietas kontekstā.

118. Tas būtu atkarīgs no tā, kādi procesuālie noteikumi galu galā attiecas uz pamatlietu brīdī, kad iesniedzējtiesa to atkārtoti izskata.

58 Skat. spriedumu, 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 59. punkts un tajā minētā judikatūra).

59 Nevēloties iesaistīties (diezgan akadēmiskā) diskusijā par to, vai jebkādu valsts pretrunīgu noteikumu atcelšana tādā lietā kā šī ir tikai Savienības tiesību pārākuma vai pārākuma un tiešas iedarbības sekas, pietiek atzīmēt, ka Tiesa jau 2018. gada 17. aprīļa spriedumā lietā *Egenberger* (C-414/16, EU:C:2018:257, 78. punkts) ir atzinusi Hartas 47. panta 1. punkta tiešu iedarbību.

60 Skat. pēc analogijas arī spriedumu, 2014. gada 5. jūnijs, *Mahdi* (C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 62.–64. punkts).

61 Lai gan, protams, vismaz teorētiski varētu apsvērt arī zaudējumu atlīdzības līdzekli par iespējamo Savienības tiesību pārkāpumu attiecībā pret dalībvalsti, ir diezgan skaidrs, ka starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju situācijā šāds tiesiskās aizsardzības līdzeklis būtu iluzors un neefektīvs.

119. Ja tiek piemēroti procesuālie noteikumi, kas ir stājušies spēkā 2018. gada 1. janvārī, Savienības tiesību pārkums nozīmētu izņēmuma, ar ko tika atcelta administratīvo tiesu iespēja grozīt administratīvos lēmumus starptautiskās aizsardzības lietās, izslēgšanu. Saprotu, ka šis izņēmums ir ietverts Patvēruma likuma 68. panta 5. punktā. Valsts līmenī skatītā lieta tad pēc noklusējuma atgrieztos pie vispārīgām pilnvarām grozīt administratīvos lēmumus, kas pašlaik tiek īstenots saskaņā ar ALK 90. panta 1. punktu.

120. Ja tiek piemēroti procesuālie noteikumi, kas ir stājušies spēkā laikā no 2015. gada 15. septembra līdz 2018. gada 1. janvārim, pilnvaras grozīt administratīvos lēmumus šajā gadījumā varētu tikt īstenotas, nepiemērojot likumu, ar ko tika atcelts j) apakšpunkts CPC 339. panta 2. punktā ietvertajā sarakstā, kas bija spēkā pirms 2015. gada 15. septembra, un ar ko tika grozīts arī Patvēruma likuma 68. panta 5. punkts. Tādējādi procesuālie noteikumi faktiski pēc noklusējuma atgrieztos pie režīma, kāds attiecībā uz starptautiskās aizsardzības jautājumiem pastāvēja pirms 2015. gada 15. septembra.

121. Visbeidzot, kopējais mērķis ir, lai ieteiktais risinājums faktiski nepieļautu, ka no pārskatīšanas tiesā tiek izslēgtas pilnvaras grozīt lēmumus starptautiskās aizsardzības jautājumos. Abos scenārijos pēc minētās izslēgšanas valstu tiesnešiem nebūtu uzdots darīt ko tādu, ko viņi iepriekš nav pieraduši darīt un kas faktiski nav procesuālā pamatnostāja pašlaik.

2. Kad šo tiesību aizsardzības līdzekli piemērot?

122. Pēdējais jautājums attiecas uz brīdi, kad Savienības tiesību pārkums izraisītu iepriekš minēto izslēdzošo iedarbību. Ņemot vērā Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktā ietvertās kumulatīvās prasības par ātru pārskatīšanu un atbilstību iepriekšējam tiesas lēmumam, ņemot vērā Hartas 47. panta 1. punktu, brīdis, kad sāktos valsts tiesneša iepriekšminēto pilnvaru termiņš, atbilst situācijai, kad (i) administratīvā iestāde nav ņēmusi vērā tiesas lēmumā, ar kuru tiek atcelts administratīvs lēmums, ietverto skaidro novērtējumu, (ii) šai iestādei nepapildinot to ar jauniem elementiem, kuri tai būtu bijuši saprātīgi un leģitīmi jāņem vērā, tādējādi atņemot pieteikuma iesniedzējam sniegtajai tiesiskajai aizsardzībai jebkādu praktisku ietekmi.

123. Vienkārši sakot, atskaites punkts nav skaitļi, bet gan kvalitāte. Izmantojot pieeju, kur telpa administratīvā lēmuma pieņemšanai tiek slēgta ar jau veiktu tiesas novērtējumu, kas iepriekš ir izklāstīta šo secinājumu 103.–105. punktā, valsts tiesa iegūst kompetenci grozīt lēmumu par starptautisko aizsardzību kā Savienības tiesību jautājumu pirmajā reizē pēc tam, kad tās lēmums nav ticis ievērots. Nav svarīgi, vai tas notiek septītajā, trešajā vai pat otrajā tiesvedības kārtā.

124. Ņemot vērā iepriekš minēto, mans otrs starpsecinājums ir tāds, ka, lai nodrošinātu atbilstību Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktam, ņemot vērā Hartas 47. panta 1. punktu, valsts tiesai, lemjot tādos apstākļos kā pamatlietā, ir jāatceļ tāds valsts noteikums, ar kuru tiek ierobežotas šīs tiesas tiesības, nosakot, ka tā attiecīgo administratīvo lēmumu var vienīgi atcelt. Minētais pienākums rodas brīdī, kad administratīvā iestāde, kas lemj par šo pašu lietu no jauna, nav ņēmusi vērā tiesas lēmumā, ar kuru tiek atcelts administratīvs lēmums, ietverto skaidro novērtējumu, šai iestādei nepapildinot to ar jauniem elementiem, ko tā būtu varējusi saprātīgi un leģitīmi ņemt vērā, tādējādi atņemot atbilstoši minētajiem noteikumiem sniegtajai tiesiskajai aizsardzībai jebkādu praktisku ietekmi.

125. Ar pēdējo piezīmi ir jāatgādina, ka vispārējie apsvērumi par efektīvas pārskatīšanas tiesā būtisko lomu tiesiskuma saglabāšanā jebkurā tiesību sistēmā attiecas uz jebkuru Savienības tiesību jomu, kas īstenojama valsts līmenī. Tas it īpaši attiecas uz tiesu nolēmumu saistošā spēka apjomu un pakāpi un valsts iestāžu pienākumu tos pilnībā un godprātīgi izpildīt. Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāuzsver arī tas, ka šī lieta attiecas uz īpašām prasībām attiecībā uz pārskatīšanas tiesā ātrumu un kvalitāti, kas ir izklāstīta, ievērojot detalizētus sekundāros tiesību aktus, proti, Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktu, kas attiecas uz diezgan specifisku tiesību jomu.

V. Secinājumi

126. Ņemot vērā manus iepriekš izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Pēčas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) uzdoto jautājumu sniegt šādu atbildi:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai 46. panta 3. punkts, aplūkojot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds pārskatīšanas tiesā modelis starptautiskās aizsardzības lietās, saskaņā ar kuru tiesām ir tikai kasācijas pilnvaras, bet tiesiskās norādes, ko tās ir sniegušas savos nolēmumos par atcelšanu, netiek ņemtas vērā, administratīvajām iestādēm lemjot par šo pašu lietu no jauna, – kā tas ir novērojams pamatlietā, – neatbilst Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punktā noteiktajām efektīvas pārskatīšanas tiesā prasībām, interpretējot tās atbilstoši Hartas 47. panta 1. punktam.
- Valsts tiesai, lemjot tādos apstākļos kā pamatlietā, ir jāatceļ valsts noteikums, ar kuru tiek ierobežotas šīs tiesas tiesības, nosakot, ka tā attiecīgo administratīvo lēmumu var vienīgi atcelt. Minētais pienākums rodas brīdī, kad administratīvā iestāde, kas lemj par šo pašu lietu no jauna, nav ņēmusi vērā tiesas lēmumā, ar kuru tiek atcelts administratīvs lēmums, ietverto skaidro novērtējumu, šai iestādei nepapildinot to ar jauniem elementiem, ko tā būtu varējusi saprātīgi un leģitīmi ņemt vērā, tādējādi atņemot atbilstoši minētajiem noteikumiem sniegtajai tiesiskajai aizsardzībai jebkādu lietderīgu iedarbību.